

Szervezők

A Hódmezővásárhelyi Divat Kötöttáru gyár három esztendeje a nagyszabású rekonstrukció első fázisának kelles közepén járt, ötszázmillió forintot beruházás zajlott. Ennek során a legkorszerűbb gépek kerültek a vállalathoz, jelentős termelékenységemelkedést hozva, relatív létszámmegtakarítást eredményezve. És — ez törvényszerű — új feszültségeket keltve. Ugyanis a kelmetermelésben rövid idő alatt 2,9 millió darabos növekmény felezte a termelőberendezések felújításának eredményét, a konfekciók teljesítmőképessége pedig a régi maradt. Ez utóbbiak teljesítményének „hozzaigazítása” most, az ötödik öt-éves terv során került napirendre. De termelni, méghozzá mind többet, jobbat, a divathoz is gyorsan igazodót, addig is kellett és kell. De hogyan?

Ami Vásárhelyen is „ül”

A hatodik éve „élő” üzem- és munkaszervezési párhuzarozat, az ezt követő 1003/1972. számú kormányhatározat sem számolt azzal — mert reális nem is lehetett számolni vele —, hogy egyik napról a másikra nagyságrendekkel javul majd a szervezés általános színvonala. Most azonban már látszik, hogy — országosan — lassabb ütemű a változás annál is, amit vártunk és elvártunk. Három évvel ezelőtt a vásárhelyi vállalat is inkább a bukhatót, konfliktusait élte a változtatásnak. A gyümölcsnek — előbb érnie kellett. Keserű Jánosné könnyűipari miniszter a Társadalmi Szemle márciusi számában így ír a rekonstrukció tapasztalatairól: „A rekonstrukció eddigi tapasztalatai arra figyelmeztetnek, hogy az új technika a korszerű termelésnek egyik legfontosabb, mással nem pótolható feltétele, de önmagában mégsem biztosítja a hatékonyság javulását, ha nem kapcsolódik korszerűen szervezett termeléshez, és az ipari, kereskedelmi kultúra emelkedéséhez.” A megállapítás az egész könnyűiparra vonatkozik, de tökéletesen „ül” a HODIKÓT esetében is. Amikor a rekonstrukció programja készült, nem volt külön kidolgozott szervezési része, a vállalatnak alig volt a mai és a holnapi igényeknek megfelelő, jól képzett szervezési szakembere.

Van a miniszterasszony tanulmányában még egy momentum, ami Vásárhelyen is „egy az egyben” igaz: „A negyedik öt éves terv számításai a könnyűipar létszámának 10 százalékos növekedését prognosztizálták, de a valóságban a létszám csökkent, 1975-ben 3 százalékkal alacsonyabb volt az 1970. évinél. Ez volt az első komoly intő jel arra, hogy visszafordíthatatlan folyamat kezdődött: számításba kell venni a foglalkoztatott létszám lassú fogyását. Az iparvállalatok és szövetkezetek az elmúlt 7—8 évben, különösen pedig az utóbbi öt évben sok vidéki gyáregységet, telepet hoztak létre. A termelés előkészítése, a beszerzés és az értékesítés nagyrészt a központi gyáregységekben maradt, így a sok helyre települt termelés összehangolása a korábbiánál nagyobb szervezettiséget igényel.”

Vagyis: ma már a divat kötöttáru gyárát is minden afelé hajtja, hogy az üzem- és munkaszervezés a jelentőségének megfelelő helyre kerüljön. Lássuk, hogyan felel a vállalat erre a „kihívásra”!

Behozni a fáziskésést

Béres Ferenc, a szervezési főosztály vezetője és Mészáros István üzemszervezési osztályvezető a beszélgetőpartnerek.

— A rekonstrukció megelőzte a szervezési színvonal emelkedését. A fáziskésést sokkal nagyobb erővel igyekeztünk korrigálni, mint — mondjuk — három esztendeje. Az első tennivaló az volt, hogy jól képzett szervezőgárdát alakítsunk ki. Nem volt könnyű dolog, mert még a könnyűipari főiskolán sincs külön rendszerszervezői szak. Ezért a

magunk portáján néztünk szét, és saját tanfolyamokkal neveltük ki szakembereinket.

— Megvannak az első, vagy talán már nem is első eredményeink is. Tavaly és tavalyelőtti sikeres munkahely-kialakítási kísérleteink voltak, ennek eredményeként például Tiszalókon 6—8 százalékos termelésfelfutást értünk el. Az MTM-módszer — a mozdulatelemzésen alapuló munkaműveleti sor kialakítása — lassanként általánosan alkalmazott lesz vállalatunknál. Ezek részeredmények. A legfontosabb viszont az, hogy ma már minden szervezési intézkedés, változás rendszerszemléletű, vagyis lehetséges kihatásait a bevezetés előtt a többi munkaterületre nézve is elemezzük, összehangoljuk. Ezt már egyszerűen nem lehet másképp.

— Hogyan fogadják a szervezőket a termelésben dolgozó vezetők?

— Nagy változás van ebben is, bár üteme nem minden vezetőnél azonos. A 2. számú gyár és a hozzátartozó gyáregységek például lényegesen előbbre járnak, mint az 1. számú gyár. Eljutottunk oda, hogy a „belső” gyár igazgatója maga keres meg bennünket problémákkal, tanácsokat, segítséget kér. Legutóbb az információrendszer átförmléséhez kért segítséget. Sok helyen viszont az is eredmény, ha nem akadályozzák a munkánkat. A legtöbbet az segít nekünk, ha a már bevezetett szervezési intézkedések eredményt hoznak: az magáért beszél, és a munkahelyi vezetőknek „nem kerül semmibe”. Általános alapelvünk, hogy együtt kell működnünk, dolgoznunk a vezetővel, mert az ő azonosulása az ügyvel óriási mozdítóerő. A szervező soha ne legyen „revizor”! Meg se szabad említeni: ezt eddig miért nem vetted észre? Ha lehet tanácsot adni a munkahelyi vezetőknek: legyen türelmük kivárni az eredményt, és aztán „inkasszálják” ők is a közös dicsőséget.

— Pár éve a dolgozók körében sem volt nagy becsülete a szervezőknek, a szervezésnek. Ma mi a helyzet?

„Mert én mondtam!”

— Számtalanszor találkoztunk ezzel a problémával, rá kellett hát jönnünk a megoldásra. Először is óriási segítség nekünk a társadalmi szervezetek agitációja, figyelme. A vállalati pártbizottság minden esztendőben beszámoltatja a gazdasági vezetést az üzem- és munkaszervezési párhuzarozat végrehajtásáról, a párttagok körében a téma állandóan napirenden van: a párttag legyen propagálója a szervezésnek! A szakszervezeti bizottság most kért tőlünk beszámolót a megvalósult és várható szervezési intézkedésekről, ugyanakkor feladatokat kért magának a továbbiakra. A KISZ agitációja sem mellékes.

— Mi magunk mit teszünk? Itt van például a körgépi szabászat esete, ahol mostanában állítják be a nagy teljesítményű terítógépet. A jó géphez jó szervezés is kell: ez a szabászat 400 dolgozót foglalkoztató konfekciót lát el munkával. Összehívtuk a szabászat dolgozóit, ismertetőt adtunk a gépről, a vele kapcsolatos szervezési elképzeléseinkről. Utána kikértük az ő javaslataikat, tanácsaikat, ötleteiket. Meglepően jó javaslatuk volt például a hulladékszázalék csökkentésére. Elmondták, hogy a terítőkocsik oldala túl magas, keréke túl kicsi, ez szükségtelenül nehezíti munkájukat. A műszaki fejlesztésen dolgozók azonnal hozzáláttak a változtatáshoz, amely várhatóan csökkenti a fizikai megterhelést, és időnyereséget is hoz majd. És a szabászok jogosan mondhatják, érezhetik: ezt azért csinálták könnyebbre, mert én mondtam!

Program a start után

— Vásárhelyen is elfogyott a munkaerő-tartalék, a HODIKÓT is munkahiánnyal küzd. Mit tud ebben segíteni a szervezés?

A két szervező elem teszi azt a 30 hónapos végrehajtási időre tervezett szervezési programot, amely a legcsattanóbb válasz a feltett kérdésre. A program hatóköre kiterjed a vállalat egészére, legfőbb célja a relatív létszámmegtakarítás, vagyis az, hogy a meglévő, vagy lassan fogyó létszámmal kell fokozni a termelést. Mindent nem úgy, hogy a dolgozók fizikai terhelését, a munkaintenzitást fokozzák elfogadhatatlan mértékben, hanem a munka ésszerűbbé tételével. Annál a vállalatnál, ahol 2441 az effektív termelésben foglalkoztatottak száma, óriási dolog, ha egyedül szervezési változtatásokkal 350 dolgozó „megtakarítását” tűzik ki — reális célként! A program „startja” az idei év február 1. volt, és az időbeli ütemezéshez képest lépéseink van: a 2. számú gyárban már van olyan üzemszervezés, ahol elkészült a felmérés, a szervezési javaslat kidolgozása folyik, egy másik üzemszervezésben a felmérés 80 százalékos készületi fokú a szervezők mondják:

— Létszám nincs, de valami kell. Ez a valami a szervezés. Az egész rekonstrukció igazi próbatétele, vizsgálja ez lesz, ekkor derül ki, hogy a részek hogyan illeszkednek az egészbe, hogyan szolgálják a végcél, a korszerűbb, versenyképesebb termelést.

Nincs megállás

A vállalat jó irányba indult el, szervezői jól választották ki azokat a csomópontokat, amelyek — mint forradalomban a stratégiát — meghatározzák egész munkájának színvonalát, végeredményét. Érzik annak felelősségét, hogy az itt befektetett százezer forintot az egész népgazdaság hasznára kell minél hatékonyabban „működtetniük”. Tudják, hogy a könnyűiparban belül 1980-ig a kötöttáru exportja növekszik — kell növekednie! — a legdinamikusabban. És ebben többé nincs megállás, hiszen a miniszterasszony is azt írja: „Ennek tanulságait a jövőre vonatkozóan is le kell vonnunk. Ha azt akarjuk, hogy az export és a belföldi ellátás szempontjából fontos tevékenységek folyamatosan, korszerűen, egyre hatékonyabban ellátsák ki a belföldi ellátást és az exportszükségletet, a technikát folyamatosan kell modernizálni, vagyis a rekonstrukció nem egy meghatározott időn belül befejezhető fejlesztési akció, hanem folyamatos tevékenység.”

Ugyanúgy, mint a szervezés. Edestestvérek.

HÓDI T. JÓZSEF

Az öreg Csehó

A gyereket el kell fogadni, akármikor jön is. A gyermek áldás, életető erő. A gyermeknek örülni is szabad.

Ki tudja már, örült-e annak idején, jó tíz évvel ezelőtt Csehó Mihály, a homoki parasztember, a kései áldásnak. Közel ballagott már a nyugdíjhoz, eltaposta régen délceg fiatalágának még a hervadt virágát is, amikor megajándékozta az élet kései örömeivel, keservével. Kínos küzdelmet vívott az idővel. Asszonyok dolgában is járatos volt, hiszen életre párjait hol az élet törvénye, hol más tájékbéli ember szöktette el.

— Hazudik a muzsikászó — mondogatta magában néhányszor, mikor ősz fejjel nekilátott, hogy életre táplálja újszülötteit. Mert, ha már kapott örömet, legyen az dupla. Két egészséges fiúgyermek toladott a világra. Két kis vasék. Először kellett.

Az anyjuk kezébe nem adhatták, mert szegénynek korábban elhomályosodott az elméje, s a szülés után még jobban beletévelyődött a dolgokba. A maga bajával sem bírt.

Nem maradt más, mint Csehó Mihály, az ötven felé járó, elnehézedett testű parasztember előkereste a mosóteknőt, lehozta a padlásról az avas zsírbabszappant, és szorított nekik helyet maga mellett a konyhában. Kitakarított, kimeszelt, és hazavitte az ikreket.

El akarta vinni a gyerekeket az állam, mondván, beteg az anya, öreg az apa. Biztos, jó helyet, szép környezetet ígért a két emberpalántának, de a homoki ember ebbe nem ment bele. Konokabb és becsületesebb volt annál, minthogy az övét másra bízta.

— Emberré neveltem én már egyet tisztességesen. Pestet járt. Sofőr ember lett a Laciból. A mostohának is megbocsátottam, mikor becsapott, és elemelte a spórolt pénzemet. — Ebből a két kicsiből is dolgoz embereket faragok. Hiszen a vérem benne a csöpp kezekben.

Az ekekapához, fejszéhez szokott kéz lassacskán ráállt a penelkázásra. Tübe fűzte esténként a petróleumlámpa pislákolásánál a cernát, ha véletlen leszakadt a kising masnija. Befogta a sárgát éjjel is, ha anyatejért sirt az egyik, s dudlit dugott a másik szájába hajnali három felé is, ha az felriadt a kakasszóra. S begyújtott újra a sparheliba, ha este az álomosság miatt megfeledkezett a tűzről, és meleg teáért sirtak a gyerekek.

Szeme láttára nőttek örömei. Egy gyermekkel is van gond elég, nemhogy kettővel. Összkomfortos lakásban egyből ugrik a nyikánásra a fiatal anya vagy az apa, s nem tette ezt másképp a pusztá magányában küszködő ember se, pedig már jó ötven év nehéz, küzdelmes munkája zsi-

bongott a tomporában, s a dereka sem úgy görbült, mint ahogy annak a rendje. A megfáradt test ilyenkor már nehezebb, annál is inkább, mert phenésre, gondozásra, melegre vágyik.

Ilyen a kemény fából faragott ember. Dacolt magával, küzdött, kinlódott, mert előtte lebegett: embert nevelni belőlük. Ha már itt vannak, életben tartani a két palántát.

Talán még titkon fűtyörészett is Csehó Mihály, nem tudni, de feledett bú, kinlódást, szappanozta, áztatta, mosta a nagy lavorban a pelenkákat, gyerekeket. Kapaszkodott a kései virágokba. Nem adta ki őket a kezéből. Járt értük többször a védőnő, szült neki a hatóság is, de ragaszkodott fiahoz. Fogódzót talált bennük.

— Majd, ha megnőnek, lesz nekem segítségem. Mégiscsak a magaménak gyűjtök.

Lelte is örömet már amikor nagyobbacska lettek. Eleven gyerekké pirosodott a Sándor meg a Miska. Alighogy bánni tudtak a gondolatokkal — már hordták az apjuknak a gyűjtőt. Rácsukták a jószágokra az ólajtót, kukoricát morzsoltak a tyúkoknak. Telebeszéltek a napot.

Telt is az gyorsan. Csehó Mihály észre se vette, hiszen alig nőttek ki a pólyából, máris ide ért az iskola.

Elfelejtette még baját is, kórházi kés segítene csak rajta. De hát nincs idő! Fél évig vagy még tovább is hová tegye az ikreket. Ki ken nekik lekváros kenyeret? Iskolába sem járhatnak egyedül.

Vett nekik, ami kellett. Két egyforma táskát, biciklit, ruhát. A fejükre meg új, pörgeszélű kalapot, éppen olyat amiért korábban sokszor megcsodálták a járókelők a két gyereket, amikor az apjuk bevitte őket a faluba, és a kocsmá előtt békésen üldögélték a kocsiderékba dobott szalmán. Ilyenkor, ha hetenként bement a boltba, két-három korsó sör vígabbá tette az öregembert, de a gyermekeknek is jutott bőven csokoládé, játék.

Szót is fogadott mind a kettő. Manapság még tanyán is ritka, hogy vasárnap délutánonként kiálljon a birkák mellé a gyerek. Tévét néz inkább, Sanyi meg Miska egész délután legettették a falkát. Megosztották testvériesen a téglalap alakú földcsíkot, az egyikük a vasútját, a másikuk a dűlőútig szabta meg a maga határát.

Még nem voltak tízévesek, mire ki tudták fogni a lovat a hámból. Tudták azt is, melyik szákból mennyi kupicával merítsenek tápot a maglóknak, meddig kell morzsolni kukoricával a kis kast, hogy a hízó is gömbölyödjön. És így tovább, mindent megtanultak. Részben maguktól, javarészt az apjuktól.

— Lehet most már örömd Misa — mondogatták az arravalók. — Fejnőnek a gyerekek, kihúznak a bajból. Meglátod, villanyt, vizet vezetnek a tanyaiba. Királyi sorod lesz. Még autóval is járhat. Csak operátsd meg magad.

— Megyek én, csak egy kicsit nagyobbak legyenek, hogy rájuk bízzam a tanyát.

Mert a tanya, az ott volt a homok kellős közepén úgy, ahogy azt annak idején oda építette. Még az első asszonynak csináltatta. Módosra úgy, ahogy egy jó gazdához illik, szép sárgára, hadd virítson. Mostanra már jócskán megkopott, akárcsak a gazdája, meg a fiatalkori sárga kocsi.

— Erre is költeni kell majd, nőnek a fiaim.

Sok minden marad még a gyerekek miatt, még a legfontosabb, az egészséges is. S az egyik nap hiába akart akármit is tenni Csehó Mihály, nem bírt megbirkózni a bajával. Örökre megszűnt szenvedése, öröme. Belehalt fájdalmaiba. Azt mondják, a sérvműtét életben tartotta volna még jódarabig.

Néha, ha elkódog a gondolatom a sablonházak paneljain túlra, mindig oda kanyarodik az öreg Csehó háza felé, amikor lassú, imbolygós járásával két, veszből font garabollyal a karján, siet a megállóhoz, és a kosárból két pörge szélű kalapos kisember nyújtogatja a nyakát.

MAJOROS TIBOR

VARGA IMRE SZOBRA